

Leven van je pen?

Auteurs en hun inkomen

Auteur: Carlo Van Baelen

Na de lectuur van dit hoofdstuk weet je:

- hoeveel auteurs in Vlaanderen gemiddeld verdienen;
- hoeveel boeken je moet verkopen om een bepaald inkomensniveau te halen;
- wat er over je mogelijke inkomsten in je contract moet staan;
- waar je als auteur aan (andere) inkomsten kunt komen.

1.

Het inkomen van Vlaamse auteurs De resultaten van het VAV-onderzoek

Om een beeld te krijgen van het inkomen van Vlaamse auteurs heeft VAV haar leden uit de diverse 'genres' uitgebreid bevestigd over hun inkomen en het aandeel daarin van literaire activiteiten. Het ging om literaire auteurs, illustratoren, literair vertalers en scenaristen; de stripauteurs volgen nog. Het onderzoek vond plaats in de periode 2011-2013 en het was voor het eerst dat dit is gebeurd. Deze nulmeting zal in de toekomst moeten worden hernomen om de evolutie op te volgen. Wat hier volgt, is gebaseerd op de gedetailleerde antwoorden van VAV-leden en diepte-interviews.

■ Literaire auteurs (117 respondenten)

Het onderzoek geeft aan dat het **gezinsinkomen** van auteurs laag is als men rekening houdt met hun hoge scholingsgraad en met de bekende Vlaamse gemiddeldes: in 2008 bedroeg het beschikbare inkomen per huishouden in Vlaanderen gemiddeld 3.287 euro per maand. Voor 60% van de geënquêteerde auteurs ligt het gezinsinkomen onder de 3.000 euro en voor 14% zelfs lager dan 1.500 euro.

Nog signifikanter is het erg lage aandeel van **het literaire inkomen** in het gemiddelde maandelijkse gezinsinkomen. Bij twee derde van de auteurs is dat 10% of minder. Het statistisch gewogen gemiddelde ligt op 25% aandeel. Bij slechts 15% van de auteurs is het literaire inkomen goed voor de helft of meer van het gemiddelde maandelijkse gezinsinkomen. 20% kan van zijn pen leven.

Het literaire inkomen volstaat dus absoluut niet om rond te komen. Voor 87% van de auteurs is het dan ook een noodzaak om naast het schrijven andere bronnen van inkomsten te hebben. Het vaakst genoemd zijn het inkomen van de partner (30%), het pensioen (21%) en inkomsten uit ander werk (51%).

Als we het literaire inkomen verder analyseren, zien we dat het als volgt is samengesteld:

- ▶ royalty's en honoraria: ca. 30%
- ▶ subsidies: ca. 20%
- ▶ lezingen: ca. 18%
- ▶ andere (bijdragen aan kranten, tijdschriften en websites, workshops, leenrecht, reprografierecht enz.): ca. 25%

Auteurs die volgens hun eigen verklaring van hun pen kunnen leven, beoefenen opvallend meer **literaire nevenactiviteiten** dan anderen:

- ▶ 95% geeft lezingen in Vlaanderen (tegenover 85% in het totaalbeeld)
- ▶ 68% geeft lezingen in Nederland (tegenover 28% in het totaalbeeld)
- ▶ 64% verzorgt optredens (tegenover 36% in het totaalbeeld)
- ▶ 59% heeft een eigen website (tegenover 41% in het totaalbeeld)
- ▶ 50% schrijft opiniestukken/columns enz. (tegenover 29% in het totaalbeeld)

Literaire nevenactiviteiten bovenop de royalty's zijn financieel noodzakelijk voor 46% van alle auteurs en voor 77% van de auteurs die van hun pen kunnen leven.

■ Literair vertalers (31 respondenten)

Nederland en het Randstadidoom domineren de markt van het literair vertalen, waardoor het voor een Vlaamse vertaler vaak moeilijker is om opdrachten binnen te halen. Alle literair vertalers die aan het onderzoek deelnamen hebben nog **andere bronnen van inkomsten**. 79% van de literair vertalers kan niet rondkomen van de inkomsten uit literair vertalen. 81% oefent een ander beroep uit, waarvan 55% in hoofdberoep. Ter vergelijking: in Nederland is 70% van de literair vertalers voltijds aan de slag.

Het gemiddelde **maandinkomen** bedraagt 2.973 euro; 35% daarvan komt uit activiteiten gelinkt aan het literair vertalen, 21% uit andere vertaalopdrachten (technisch, wetenschappelijk, commercieel), 44% uit ander werk.

Van het strikt **literaire inkomen** komt de helft uit subsidies, 37% uit royalty's, 3% uit reprografie- en leenrechten, 11% uit andere literair gelinkte activiteiten (workshops, lezingen, optredens...).

Een kwart van de vertalers rekent op het inkomen van de partner, 52% ontvangt subsidies voor een bedrag dat vergelijkbaar is met hun jaarlijkse honorarium. Uitgaande van een gebruikelijk woordtarief voor een literaire vertaler van 6,4 eurocent en een maximale workload van 200.000 woorden per jaar zou een literair vertaler per jaar maximaal 12.800 euro aan honorarium kunnen ontvangen. Zonder het inkomen van een partner, subsidies of andere opdrachten is het dus onmogelijk om aan een aanvaardbaar inkomen te komen.

■ Illustratoren (53 respondenten)

83% geeft aan niet te kunnen rondkomen van **inkomsten uit illustratiewerk**. 72% verrijkt daarom andere beroepsactiviteiten en 28% rekent op het inkomen van de partner. Gemiddeld heeft een illustrator uit het VAV-onderzoek een inkomen van 1.143 euro per maand uit illustratiewerk: 45% uit royalty's, 10% uit reprografie- en leenrechten, 10% uit lezingen, 35% uit subsidies. Een illustrator in hoofdberoep ontvangt maandelijks gemiddeld 2.643 euro voor haar of zijn illustratiewerk; in bijberoep wordt dat 849 euro netto per maand.

Ander werk – onderwijs, commercieel grafisch werk, workshops – genereert gemiddeld een inkomen van 976 euro. Ook hier moeten we het gemiddeld totale maandinkomen van 2.119 euro vergelijken met het Vlaamse gemiddelde gezinsinkomen van 3.287 euro.

Honoraria en royalty's moeten in de meeste gevallen gedeeld worden met de (tekst)auteur. Een illustrator moet dus dubbel zoveel publiceren als een literair auteur. Daar staat tegenover dat de specifieke kennis en vaardigheden van illustratoren hen meer mogelijkheden bieden om hun artistieke kwaliteiten ruimer te exploiteren dan hun 'woord'-collega's. Hun 'bronnen' van **illustratiegelinkte inkomsten** zijn meer divers, wat een positiever inkomensbeeld oplevert dan voor literaire auteurs en vertalers. Illustratoren zijn dan weer minder aanwezig in het lezingencircuit. Globaal blijft het gemiddelde inkomen van illustratoren laag in verhouding tot hun hoge opleidingsniveau.

■ Scenaristen (61 respondenten)

Scenaristen vormen in veel opzichten een uitzondering. De voorbije jaren was er sprake van een **hausse** voor scenaristen die te danken is aan het Mediafonds, de gunstige fiscaliteit voor auteursrechten en de fiscale regeling van de tax shelter. De vraag is of deze hoogconjunctuur zal blijven bestaan.

51% slaagt erin rond te komen met de **inkomsten** uit scenarioschrijven. 38% beoefent geen ander beroep naast het scenarioschrijven. 26% oefent in bijberoep andere beroepsactiviteiten uit en 36% heeft een ander hoofdberoep. Het onderwijs en de privésector zijn een bron van inkomsten voor 49% van de respondenten. 13% rekent op het inkomen van de partner.

Het inkomen van een scenarist heeft drie bronnen: **honoraria, auteursrechten via de producent en collectieve rechten** (kabelrechten, uitzendrechten, dvd-rechten, thuiskopie). Scenaristen ontvangen jaarlijks een honorarium van gemiddeld 35.183 euro (hoofdberoep) / 9.900 euro (bijberoep). (Dit is het gefactureerde bedrag, vóór aftrek van sociale bijdragen en belastingen.). Het bedrag voor auteursrechten via de producent is gemiddeld 11.931 / 8.500 euro per jaar. Wat collectieve rechten betreft, zijn er grote verschillen, die onder meer een gevolg zijn van het soort televisiewerk: soaps, telenovelles en (jeugd) reeksen met veel heruitzendingen genereren hoge bedragen. Prestigereeksen scoren op dit vlak minder goed. De inkomsten daaruit bedragen jaarlijks gemiddeld 12.200 euro (hoofdberoep) / 1.463 euro (bijberoep).

Het **gemiddelde maandinkomen** van een voltijdse scenarist die honoraria, auteursrechten en inkomsten uit werkzaamheden gelinkt aan het scenarioschrijven ontvangt, bedraagt 5.339 euro / 1.747 euro per maand (bruto).

De moraal van het inkomensverhaal

De beperkte Nederlandstalige – voor velen bovendien vooral Vlaamse – afzetmarkt. De grote tijdsinvestering die het schrijven en de (zelf)promotie vergen. Het betaalmodel van de boekensector, waarin de auteur grotendeels mee het inkomensrisico draagt. De geringe vergoeding voor ontlending en de toenemende digitale piraterij. De ruime concurrentie voor het boek en het lezen zowel in het algemeen – alle andere vormen van kennisverwerving en ontspanning – als binnen het boeksegment zelf: er verschijnt elke twintig minuten een nieuwe Nederlandstalige titel en er is een totaal Nederlandstalig aanbod van 105.000 titels. Het toenemende aandeel van bestsellers, ook door evoluties in de media...

Dit zijn stuk voor stuk factoren die het verwerven van een leefbaar inkomen uit literair schrijven in Vlaanderen moeilijk maken. Maar weinig auteurs in Vlaanderen leven van hun literaire pen. En dan gebruiken we het woord 'pen' nog in een ruime betekenis. Ook afgeleide literaire activiteiten zijn inbegrepen: lezingen, theaterwerk, redactiewerk, journalistiek, workshops... Zoals uit het VAV-onderzoek blijkt is het combineren van het schrijven met een andere (hoofd)beroepsactiviteit doorgaans een noodzaak. (Wat hierboven staat, geldt niet voor scenaristen, die in een andersoortige markt actief zijn.)

2.

Simulaties: auteurs en hun inkomen

Hoeveel exemplaren van een boek moet een auteur jaarlijks verkopen en aan hoeveel diverse inkomsten / beroepsinkomsten moet hij komen om een inkomen te verwerven dat op het niveau staat van het leefloon, de armoedegrens en het inkomen van de gemiddelde Vlaming of het gemiddelde Vlaamse gezin? Die vragen beantwoorden we met enkele simulaties.

Dit zijn de gehanteerde categorieën:

- ▶ **sociaal-economisch statuut:**
 - (1) alleenwonend
 - (2) met gezinslast
- ▶ **inkomensniveau:**
 - (A) leefloon: alleenwonend 9.808 € / met gezinslast 13.077 €
 - (B) armoedegrens: alleenwonend 11.678 € / met gezinslast 27.443 €
 - (C) gemiddeld jaarlijks netto-inkomen: alleenwonend 17.441 € / met gezinslast 40.998 €

Opgelet: onderstaande simulaties zijn slechts indicatief en gebaseerd op de situatie in 2014.

Simulatie 1 Je verdient alleen royalty's uit de verkoop van je boeken?

Hoeveel exemplaren moet een auteur per jaar verkopen om een vooropgesteld inkomen te verwerven (leefloon – armoedegrens – gemiddeld)? Het inkomen bestaat in dit geval enkel uit royalty's. De eerste simulatie houdt dus geen rekening met andere inkomsten, zoals lezingen, schrijfpodochten...

Uitgangspunt: inkomsten uit auteursrechten, berekend op een boek met verkoopprijs 15 euro of 14,2 euro exclusief btw. Dat laatste, verkoopprijs met aftrek van de btw, is de berekeningsbasis voor royalty's:

- ▶ **a:** 10% op verkoopprijs: 1,42 euro per verkocht exemplaar
- ▶ **b:** 12,5% op verkoopprijs: 1,78 euro per exemplaar

Auteursrechten worden belast volgens het voordelige fiscale regime van de roerende voorheffing + gemeentebelasting.

(1) alleenwonend	A. leefloon 9808 euro	B. armoedegrens 11.680 euro	C. gemiddeld inkomen 17.440 euro
100% auteursrechten	bruto 10.600 euro a = 7470 ex b = 5960 ex	bruto 12.620 euro a = 8900 ex b = 7100 ex	bruto 18.380 euro a = 13.000 ex b = 10.400 ex
(2) gezinsinkomen	A. leefloon 13.077 euro	B. armoedegrens 24.600 euro	C. gemiddeld inkomen 41.000 euro
100% auteursrechten	bruto 14.140 euro a = 9950 ex b = 7940 ex	bruto 26.900 euro a = 18.940 ex b = 15.110 ex	bruto 46.500 euro a = 32.750 ex b = 26.150 ex

Twee voorbeelden:

- ▶ **Case (1):** een alleenwonende auteur die met 10% royalty's op het niveau van het leefloon wil geraken, moet jaarlijks 7470 exemplaren verkopen. Om de armoedegrens te halen moet zo'n auteur 8900 exemplaren verkopen. 13.000 exemplaren volstaan voor een gemiddeld inkomen.
- ▶ **Case (2):** een auteur die alleenverdiener is met gezinslast zal om het gemiddelde inkomen van een Vlaams gezin te halen jaarlijks 32.750 exemplaren moeten verkopen.

Nuanceringen:

- ▶ De simulatie houdt geen rekening met de bijkomende gemeentebelasting.
- ▶ De bedragen in de tabel zijn brutobedragen; die worden nog onderworpen aan het (gunstige) belastingtarief van de roerende voorheffing (15% na aftrek van forfaitaire kosten; de afhouding gebeurt door de uitgever).
- ▶ In het geval van coauteurschap worden de royaltypercentages gedeeld (50-50, 40-60, 30-70), en het aantal te verkopen exemplaren dus overeenkomstig verhoogd.
- ▶ Inkomstenbelasting op auteursrechten: geen.
- ▶ Met een inkomen uit royalty's bouw je géén sociale rechten op: recht op pensioen, werkloosheid en ziekteverzekering.

Simulatie 2 Je hebt alleen 'diverse inkomsten'?

In de startfase van een schrijverscarrière kunnen toevallige(of occasionele) inkomsten gecumuleerd worden met andere inkomsten, zonder verplichting tot aansluiting als zelfstandige (in bij- of hoofdberoep). Deze inkomsten kunnen komen uit lezingen, optredens, schrijfp opdrachten...

Toevallige inkomsten worden forfaitair belast tegen 33%. Daar komt nog de gemeentebelasting bij.

(1) alleenwonend	A. leefloon 9808 euro	B. armoedegrens 11.680 euro	C. gemiddeld inkomen 17.440 euro
100% diverse inkomsten	bruto 14.640 euro	bruto 17.430 euro	bruto 26.030 euro
(2) gezinsinkomen	A. leefloon 13.077 euro	B. armoedegrens 24.600 euro	C. gemiddeld inkomen 41.000 euro
100% diverse inkomsten	bruto 19.520 euro	bruto 36.710 euro	bruto 61.190 euro

Twee voorbeelden:

- ▶ **Case 1:** een alleenwonende auteur die een leefloon wil opbouwen uit 100% diverse inkomsten moet bruto 14.639 euro per jaar verdienen (1220 euro per maand).
- ▶ **Case 2:** een auteur die alleenverdiener is met gezinslast moet voor een gemiddeld gezinsinkomen uit 100% diverse inkomsten jaarlijks bruto 61.191 euro verdienen (5099 euro per maand).

Nuanceringen:

- ▶ De simulatie houdt geen rekening met de bijkomende gemeentebelasting.
- ▶ Deze inkomsten kunnen slechts korte tijd als toevallige inkomsten aangegeven worden: de fiscus zal bij herhaling van deze activiteiten eisen dat de auteur het sociaal statuut van zelfstandige aanneemt. Deze simulatie is dan ook hoogstens tijdelijk geldig.
- ▶ Uit toevallige inkomsten bouw je géén sociale rechten op: geen recht op pensioen, werkloosheid en ziekteverzekering.

Simulatie 3 Je hebt alleen inkomsten als zelfstandige in hoofdberoep?

Wie geen sociaal statuut heeft op grond van een andere 'activiteit' (loontrekkende, ambtenaar, pensioen, werkloos), moet het sociaal statuut van zelfstandige in hoofdberoep aannemen en de daaraan gekoppelde sociale bijdragen betalen. Aftrek van reële beroepskosten is mogelijk als je de nodige bewijsstukken levert. In onderstaand rekenmodel zijn de forfaitaire beroepskosten, de sociale bijdragen en de inkomstenbelasting in aftrek genomen.

Deze simulatie gaat ervan uit dat men de royalty's uit auteursrechten als beroepsinkomsten inbrengt.

(1) alleenwonend	A. leefloon 9808 euro	B armoedegrens 11.680 euro	C. gemiddeld inkomen 17.440 euro
100 % zelfstandige in hoofdberoep	bruto 11.820 euro a = 8.400 ex b = 6.700 ex	bruto 17.600 euro a = 12.400 ex b = 9.900 ex	bruto 30.500 euro a = 21.500 ex b = 17.400 ex
(2) gezinsinkomsten	A. leefloon 12.570 euro	B. armoedegrens 24.600 euro	C. gemiddeld inkomen 41.000 euro
100 % zelfstandige in hoofdberoep	bruto 26.400 euro a = 18.600 ex b = 14.850 ex	bruto 40.240 euro a = 28.340 ex b = 22.600 ex	bruto 91.000 euro a = 64.100 ex b = 51.200 ex

Twee voorbeelden:

- ▶ **Case 1:** een zelfstandige in hoofdberoep die een inkomen conform de armoedegrens wil verwerven en 10% royalty's ontvangt, moet jaarlijks 12.400 exemplaren verkopen.
- ▶ **Case 2:** een alleenverdienende zelfstandige in hoofdberoep met gezinslast die aan het gemiddelde gezinsinkomen van een Vlaams gezin wil komen moet jaarlijks bruto 91.000 euro verdienen. Bij 10% royalty's betekent dat 64.100 exemplaren per jaar.

Nuanceringen:

- ▶ Als de auteur een natuurlijke persoon is, doet hij er goed aan zijn inkomsten uit de boekenverkoop als royalty's aan te geven – hij geniet dan van een gunstiger fiscale regeling. Dat kan niet als je vanuit een rechtspersoon factureert. Maar niet onbelangrijk: met deze gunstige regeling bouw je geen sociale rechten op!
- ▶ Wanneer de auteur zijn inkomsten uit boekenverkoop als beroepsinkomsten aangeeft, zal hij op deze inkomsten sociale bijdragen betalen (en dus ook sociale rechten verwerven).
- ▶ In het geval van coauteurschap worden de royaltypercentages gedeeld (50-50, 40-60, 30-70), en het aantal te verkopen exemplaren dus overeenkomstig verhoogd.

Simulatie 4

Je inkomen is een combinatie van verschillende inkomstenbronnen

In de praktijk wordt een inkomen meestal opgebouwd uit verschillende bronnen. In de tabellen hierboven is voor elke bron de brutoberekening geïsoleerd berekend, alsof de 100% inkomsten uit slechts één bron komen. Bij combinaties zullen de maximale schalen per bron niet van toepassing zijn: elke combinatie zal leiden tot een andere, lagere schaal.

Indicatief kunnen we de volgende simulatie maken:

- ▶ **Case 1:** een alleenwonende auteur wil een inkomen conform de armoedegrens verwerven en verkoopt 2000 exemplaren per jaar in plaats van de vereiste 8900 exemplaren. Hij/zij zal aanvullend 6850 euro netto-inkomsten of 10.650 euro bruto moeten verwerven uit diverse inkomsten, of 8600 euro bruto als zelfstandige in hoofdberoep;
- ▶ **Case 2:** een alleenverdienende auteur die een gezinsinkomen wil verwerven gelijk aan het Vlaams gemiddeld gezinsinkomen verkoopt 15.000 exemplaren per jaar. Hij zal aanvullend 28.250 euro netto-inkomsten of 43.800 euro bruto moeten verwerven uit diverse inkomsten, of 62.700 euro bruto als zelfstandige in hoofdberoep.

3.

Inkomstenposten

Welke mogelijke inkomstenposten zijn er die rechtstreeks met het schrijverschap te maken hebben? En welke richtcijfers horen daarbij? Die vragen proberen we hieronder te beantwoorden.

Opgepast: de bedragen en percentages die we van 3.1 tot 3.4 geven, zijn indicatief. Ze zijn niet afdwingbaar en ook niet wettelijk vastgelegd. Aangezien het om overeenkomsten tussen twee partijen gaat, zijn die partijen vrij om de (financiële en andere) voorwaarden onderling te bepalen. Het is aan de auteur om voordelige voorwaarden te bedingen.

■ 3.1 Auteursrechten: primaire rechten

De in Vlaanderen en Nederland gebruikelijke uitgaveovereenkomsten gaan voor de honorering van het auteurswerk uit van een directe relatie tussen afzet (verkochte aantallen) en vergoeding. Het uitgangspunt is de gelijke verdeling van het risico, en dus ook van de opbrengsten, tussen auteur (vergoeding voor arbeid) en uitgever (vergoeding voor de investering en het ondernemersrisico).

Gebruikelijk is een vergoeding die is gekoppeld aan de verkoopprijs van het boek en het aantal verkochte exemplaren, met een zeker succesbeding, ook wel 'staffel' genoemd. Volgens de VAV-adviestarieven, die ook als norm voor de toekenning van subsidies gehanteerd worden, is de vergoeding 10% tot 4000 exemplaren; van 4001 tot 10.000 exemplaren 12,5%; van 10.001 tot 100.000 exemplaren 15%; voor meer dan 100.000 exemplaren geldt 17,5%. Voor mid-price en pocketedities gelden tarieven vanaf respectievelijk 9% en 8%.

De vergoeding wordt in principe jaarlijks berekend en uitbetaald op basis van de werkelijk verkochte exemplaren. Het kan gebeuren dat geretourneerde boeken leiden tot negatieve royalty-afrekeningen. De uitgever kan beslissen reeds betaalde royalty's op geretourneerde boeken te recupereren door verrekening met de verkoop van andere titels van dezelfde auteur.

Vaak betalen uitgevers een niet-terugvorderbaar voorschot op de royalty's bij het indienen van het definitieve manuscript of de ondertekening van het contract. Die som is gebaseerd op de verwachte verkoop. Als de royalty's op de reële verkoop lager uitvallen, kan er geen terugvordering plaatsvinden, ook niet via andere titels van dezelfde auteur. Een auteur met een regelmatige productie kan hierdoor zijn inkomen spreiden.

Een transparante afrekening van een uitgever vermeldt in detail de gedrukte oplage, de begin- en eindvoorraad, een verantwoording van de niet-verrekende aantallen, in voorkomend geval het verrekende voorschot en een toelichting bij de voorraadverschillen. Opgelet: er is een verschil tussen 'drukoplage' en 'verkochte oplage'; de uitgever zal geen royalty's betalen op bijvoorbeeld auteursexemplaren, promotie-exemplaren, stockverschillen, inzendingen voor wedstrijden, archiefexemplaren...

Rekenvoorbeeld:

een literair debuut met een verkoopprijs van 17,50 euro (16,51 euro exclusief btw) en waarvan er 800 exemplaren verkocht zijn, levert de auteur bruto $16,51 \times 800 \times 10\% = 1320,80$ euro op. Op dat bedrag is 15% roerende voorheffing van toepassing, na aftrek van 50% forfaitaire kosten; dat bedrag wordt geïnd via de uitgever. De auteur ontvangt dus 1221,74 euro en daarop hoeven geen belastingen en sociale lasten te worden betaald. Wel nog in mindering te brengen zijn de gemeentelijke opcentiemen (gemiddeld 6%) of gemeentebelasting, geïnd via de belastingaangifte. 1148,44 euro is het uiteindelijke auteursdeel.

■ 3.2 Auteursrechten: nevenrechten

Nevenrechten kunnen bijzonder belangrijk zijn, maar dat valt moeilijk te voorspellen als je aan een boek begint. Toch krijgt dit onderdeel van een uitgavecontract vaak te weinig aandacht van auteurs.

Voor nevenrechten (het resultaat van een uitgave als e-book, vertalingen, de omzetting naar een theatertekst, merchandising...) is een 50/50-verdeling van de opbrengsten tussen de auteur en de oorspronkelijke uitgever gebruikelijk. Als de auteur of de uitgever aantoonbaar extra inspanningen – en kosten – heeft gedaan om iets te realiseren dat nevenrechten opbrengt, is het redelijk dat de verhouding naar 60/40 of 70/30 wordt gewijzigd. Het richtcijfer voor e-boeken is 20% op de netto-ontvangsten.

Belangrijk is het begrip 'opbrengst' zo duidelijk mogelijk af te bakenen in de uitgaveovereenkomst. Gaat het om de bruto-ontvangst of kunnen er kosten in mindering gebracht worden? Welke zijn die kosten dan en hoe wordt dat bepaald? Huisvesting, personeelskosten, buitenlandse beurzen en dergelijke kunnen *niet* in mindering gebracht worden: ze behoren tot het uitgeversrisico. Kosten die rechtstreeks verband houden met de betrokken titel kunnen wél afgetrokken worden: zo kan de uitgever enkele pagina's laten vertalen om bij buitenlandse uitgevers promotie te maken.

Een standaardvertaalovereenkomst met een buitenlandse uitgever stipuleert gewoonlijk een vergoeding van 6% voor de rechthebbenden op de buitenlandse verkoopprijs (exclusief btw), een bedrag dat in principe 50/50 verdeeld moet worden tussen auteur en uitgever. In een vertaalovereenkomst is meestal de betaling van een niet-terugvorderbaar voorschot op de vertaalrechten opgenomen bij ondertekening van het contract. Het is logisch dat de auteur snel zijn aandeel van dit voorschot ontvangt, middels een tussentijdse afrekening. Deze tussentijdse afrekening wordt vermeld onderaan in artikel 7.1 van het modelcontract.

■ 3.3 Auteursrechten: theater

Het rijke landschap aan (semi)professionele theatergezelschappen en theatermakers in Vlaanderen heeft voortdurend nood aan nieuwe opvoeringsteksten, begeleiders en vastleggers van creatie- en improvisatieprocessen van acteurs. Het is een boutade met enige grond dat je om als auteur goed te verdienen het beste (ook) in toneelkringen actief bent.

Theaterteksten worden doorgaans in twee fasen vergoed: er is een forfaitaire vergoeding voor de aanlevering van de (basis)tekst op bestelling, en er zijn opvoeringsrechten per gespeelde voorstelling. Meewerken aan het repetitieproces en het herschrijven van de definitieve speeltekst op basis van het creatieproces met de acteurs is inbegrepen in de basisvergoeding. Een kilometervergoeding en andere kosten zijn dat niet. Voor gebruikelijke tarieven, die zijn gelinkt aan het statuut van het gezelschap en de speelduur, zie de [VAV-website](#).

Opvoeringsrechten bedragen gemiddeld 6 à 7% van de uitkoopsom, respectievelijk inkomgelden. Vanwege de uitgebreide administratie en om een maximale controle op de opvoeringsrechten te verzekeren wordt de exploitatie van theaterteksten veelal integraal overgedragen aan beheersvennootschappen. Zij zorgen voor de inning en alle formaliteiten, en storten na inhouding van de beheerskosten periodiek de ontvangsten door.

Fiscaal worden opvoeringsrechten beschouwd als auteursrechten (belast tegen 15%, na een forfaitaire kostenaf trek). De vergoeding voor de bestelde tekst zal belast worden deels als auteursrechten (onderworpen aan roerende voorheffing), deels als vergoeding voor een opdracht (beschouwd als beroepsinkomsten of baten uit winstgevendende activiteiten). Een richtcijfer is een verhouding 60/40 voor auteursrechten/opdracht.

■ 3.4 Special case: literair vertalers

Het vergoedingsmodel voor de literair vertalers is minder gebaseerd op een gedeeld risico dan bij de auteurs van oorspronkelijk werk. Meestal wordt de vertaling in opdracht van een Vlaamse of Nederlandse uitgeverij gemaakt en wordt de vertaler per woord vergoed.

Een gebruikelijke woordprijs, die door de Nederlandse Vereniging van Letterkundigen (VVL) als richttarief gehanteerd en in Vlaanderen als norm wordt overgenomen, is 6,4 eurocent per woord. Voor poëzie is dat 2,24 euro per regel, met een minimum van 39,17 euro per gedicht. Aanvullend is er ook voor de vertalers een 'succesbeding' voor een goed verkopende titel, bv. van 2% op de verkochte aantallen boven 4000 exemplaren en 2,5% boven 10.000 exemplaren. Voor een herdruk als pocket is het vertalersaandeel 1%.

Een literaire vertaling is ook in de juridische betekenis van de auteurswetgeving een 'auteurswerk'. De auteurswetgeving beschermt immers zonder formaliteiten alle werken van letterkunde of kunst die origineel zijn, een persoonlijke stempel dragen en een concrete vorm hebben. De ontvangen vergoeding kan daarom beschouwd worden als een vergoeding voor auteursrechten (belastbaar als roerende inkomsten tegen 15%, na een forfaitaire kostenaf trek). Belastingdiensten opteerden in een aantal dossiers om een deel van de vergoeding als beroepsinkomsten en een deel als auteursrechten te belasten, maar er is onduidelijkheid over de percentages. Op basis van de auteurswetgeving is ook de piste van 100% auteursrechten verdedigbaar.

■ 3.5 Auteursrechten: wettelijke licenties

De auteur bezit het exclusieve recht op de exploitatie van zijn werk. Voor ontleningen in openbare bibliotheken en voor het kopiëren regelt de Belgische auteurswetgeving een wettelijke uitzondering hierop. Als compensatie ontvangt de auteur leenrecht en reprografievergoeding.

De vergoedingen uit het leenrecht en de reprografievergoeding zijn in juridische taal niet 'draagbaar', wel 'haalbaar'. In gewone taal: als auteur moet je je rechten laten gelden. Concreet kan dat door lid te worden van een beheersvennootschap (deAuteurs; Sabam; SACD/Scam; Sofam; VEWA) of via Repobel, die een referentievennootschap zal aanwijzen. Je moet bij je vennootschap je werken ook aangeven en jaarlijks actualiseren.

De beheersvennootschappen berekenen de vergoeding volgens hun interne reglement. Dat is goedgekeurd door de controledienst van de Federale Overheidsdienst (FOD) Economie en gebaseerd op o.a. genre, omvang, oplage, jaar van uitgifte, bekroningen, verkoopprijs, herdrukken...

Een Vlaamse auteur kan zijn recht op leenvergoeding ook laten gelden voor in Nederlandse bibliotheken ontleende boeken. Dat doe je door je aan te melden (geen aansluiting!) bij LIRA, met opgave van je titels. De leenvergoeding per ontlening bedraagt in Nederland ongeveer 12 eurocent.

Voor de inning van het leenrecht gelden twee parameters: de aanwezigheid in de openbare bibliotheek en het aantal ontleningen. Het aandeel van de auteur bedraagt 70%, dat van de uitgever 30%. Op basis van de collectiegegevens 2011 en de tarieven die zijn ingepland voor 2017 zal het auteursaandeel per ontleend exemplaar van een boek in 2017 maximaal 2,2 eurocent bedragen. Concreet: om een leenvergoeding van 35 euro te krijgen zal van een auteur een boek beschikbaar moeten zijn in alle 800 uitleenpunten en daar tweemaal per jaar uitgeleend worden.

Een raming van de reprografievergoeding is moeilijker vanwege de complexe en uiteenlopende berekeningswijzen. Uit het inkomensonderzoek van VAV bleek dat voor de respondenten gemiddeld 690 euro te zijn – een gemiddelde dat sterk wordt opgetrokken door een kleine groep auteurs met reprografievergoedingen boven de 5000 euro. Wetenschappelijke en educatieve publicaties ontvangen verhoudingsgewijs hogere reprovergoedingen, omdat dit genre in de praktijk meer gekopieerd wordt.

■ 3.6 Lezingen en optredens

Lezers komen graag in contact met hun (favoriete) auteur. Het format 'lezingen' in zijn meest uiteenlopende vormen blijft een succesrijke formule. Voorlezen uit eigen werk, praten over de genese en de ontwikkeling van een (recente) publicatie, een interview, een verhaal op maat van de organisator, een workshop, een dialoog met lezers op basis van hun vragen, een presentatie met beeldmateriaal en mondelinge getuigenissen, een praktijkles in het kader van een opleiding, de voorstelling van een nieuw werk in een boekhandel, gelegenheidsspreker op een culturele activiteit, op uitnodiging van een school, bibliotheek, socio-culturele organisatie, leesclub, bedrijf, uitgever, museum, gemeentebestuur...

Lezingen geef je als auteur niet gratis of voor de symbolische fles wijn, boekenbon of ruiker bloemen. Het veelgebruikte argument dat dit promotie is gaat niet op. De vergoeding per verkocht exemplaar (1,5 à 2 euro) of per ontleend exemplaar (2,2 eurocent) is zo laag dat dit nooit een reële compensatie kan zijn voor de geleverde prestatie. De inrichters – leraren, bibliothecarissen... – worden in de meeste gevallen betaald voor hun inzet, net als de geluidstechnicus en de koffieschenker. Waarom zou dan de auteur – om wie het allemaal gaat – geen vergoeding krijgen?

We geven hier geen standaardtarieven omdat elke lezing haar eigen inzet vergt en 'kostenplaatje' heeft. Factoren die ook een rol spelen zijn: de bekendheid van de auteur, de intrinsieke waarde van zijn verhaal, de gevraagde voorbereiding, het tijdsbeslag, de grootte van de groep, de eenmaligheid of juist de herhaalbaarheid, het tijdstip, de plaats...

Op de VAV-website vind je indicatieve tarieven naargelang van het soort lezing. Ook hier: onderhandel en laat je niet lijmen door een dramatisch discours over te weinig middelen. Maak een onderscheid tussen terugbetaling van de kosten en een honorarium. Het richttarief voor verplaatsingskosten – dat door de fiscus als referentiebedrag wordt gehanteerd – is 0,345 euro per kilometer. Weiger beneden je vraagprijs te werken. Anders worden het vrijblijvende en het amateurisme van het auteursvak bevestigd. Bovendien dwing je zo ook je collega's in een neerwaartse prijsspiraal: jouw toegeving op de prijs zal later nog gebruikt worden.

Weet dat scholen werkingsmiddelen krijgen, bibliotheken budgetten voor uitbreidingsactiviteiten hebben, socio-culturele organisaties worden gesubsidieerd, leeskringen geld aan gezellige etentjes besteden, bedrijven forse sommen voor managementgoeroes betalen en boekhandels en uitgeverijen een rechtstreeks belang hebben bij je optreden. Aarzel niet om je prijs te stellen.

■ 3.7 Tekstgerelateerde opdrachten

In een maatschappij die steeds meer belang hecht aan competenties en waarin effectieve communicatie levensnoodzakelijk is geworden, waarin mensen zoeken naar begeleiding van hun zelfexpressie en organisaties naar het verwoorden van 'het unieke eigen verhaal', is er behoefte aan competente 'woord-spelers'. Durf jezelf te presenteren als woord- en taalgids, verslaggever, columnist, docent, schrijfworkshopleider, tekstbewerker en (eind)redacteur, copywriter, ghostwriter, vastlegger van levensverhalen...

In brede zin gaat het hier om het exploiteren van je schrijfvaardigheden, je vermogen tot accuraat formuleren en het (na)vertellen van verhalen, je communicatiekracht en beeldende competenties, je taalbeheersing en creativiteit, je out of the box denken en bezieling die je via het (geschreven) woord overbrengt, je didactische kwaliteiten in het becomingentariëren, begeleiden en sturen van schrijfprocessen van anderen...

Breng potentiële opdrachtgevers in kaart en benader hen actief met realisaties van jou die voor hen betekenis kunnen hebben en die tonen dat het ook anders kan: gepubliceerde boeken, maar ook andere schrijfgerelateerde verwezenlijkingen. Potentiële opdrachtgevers vind je op affiches in cultuurcentra en bibliotheken, in plaatselijke media (o.a. van de gemeentediensten), in de ledenlijsten van cultuur-, sport-, senioren-, en ondernemersraden, academies voor muziek en woord, zelfhulpgroepen, koppelorganisaties, regionale redacties van kranten, socio-culturele verenigingen, (semi)professionele uitgevers en gelegenheidsuitgevers, professionele websites, bedrijven die een jaarverslag met meerwaarde willen of hun bedrijfsgeschiedenis willen vastleggen, jubilerende organisaties...

Ook hier: stel je specifieke expertise niet gratis of voor een symbolische vergoeding ter beschikking. Tarieven geven is hier nog lastiger dan elders, omdat het om heel diverse opdrachten gaat. Er wordt gewerkt met dagprijzen, prijzen per pagina, tarieven voor een aantal woorden enz.

■ 3.8 Prijzen

Er zijn in Vlaanderen (en ook Nederland) een aantal literaire prijzen, op diverse niveaus en zowel in de privé- als in de overheidssfeer. Dat is een goede zaak. Prijzen worden ook wel eens uitgereikt tot meerdere eer en glorie van de – al dan niet politieke of commerciële – schenker, met de laureaat als meewerkend en tegelijk lijdend voorwerp.

Controleer het reglement om na te gaan of er een redelijke vergoeding is voor de gevraagde inspanning en of je door je deelname niet al je rechten gratis afstaat. Er kan een disproportioneel groot afgeleid gebruik worden gemaakt van je inzending: publicatie zonder royalty's, een opvoering, de uitreiking met verplichte lezing, je tekst op een vast paneel in een wandelroute, opname in een verzamelbundel... Kijk ook uit voor kostenparticipatie in de gelegenhedenuitgave of een afname onder lichte dwang...

Laat je gerust fêteren maar houd ook de neveneffecten in het oog. Sta ook hier op je professionaliteit en respect voor je schrijverschap.

■ 3.9 Subsidies

In het kader van een kwaliteitsondersteunend en marktcorrigerend beleid of ter invulling van een gericht cultuurbeleid of een eigen merkenbeleid hebben de verschillende beleidsniveaus – de Vlaamse Gemeenschap, provincies, steden en gemeenten – subsidiereglementen voor de creatie, (re)productie en verspreiding van cultureel waardevolle titels.

De subsidies zijn meestal 'haalbaar' en niet 'draagbaar', d.w.z. dat je een subsidie moet aanvragen en dat je niet wordt 'gevraagd'. Dat betekent concreet dat je een aanvraag moet indienen en misschien een dossier moet samenstellen en dat je gepubliceerde boeken, manuscripten of andere geloofsbrieven moet voorleggen, zonder zekerheid van resultaat.

Raadpleeg regelmatig de aankondigingen van de subsidiërende organisaties via hun website of de informatie in gerichte media: de VAV-Nieuwsbrief, websites van de beheersvennootschappen, literaire tijdschriften, cultuursites van provincies en gemeenten, openbare bibliotheken...

Zoals dat in elke sollicitatieprocedure met verschillende kandidaten het geval is.

Lees goed het subsidiereglement en toets met de nodige zelfkennis af of jij of je werk voldoet aan de vooropgestelde criteria. Dat bespaart je desgevallend kosten en een

gedrukt eigenbeeld. Neem in geval van twijfel contact op met de subsidiërende instelling en leg je specifieke vragen voor.

Naast rechtstreekse subsidies zijn er ook onrechtstreekse subsidievormen die helpen om publicaties, presentaties, research... mogelijk te maken. Denk aan productiesubsidies, de aankoop van x-aantal exemplaren, mogelijkheden tot optredens en lezingen, bijdragen voor vertaalkosten, een gratis verblijf in (buitenlandse) residenties of (binnenlandse) schrijvershuizen, reisbeurzen, schrijfofdrachten, bijdrage in reiskosten en studiemateriaal, deelname aan buitenlandse missies, seminars...

■ 3.10 VFL-subsidies

Het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL) is een Vlaamse openbare instelling. Het VFL is actief sinds 2001 en heeft als doel de Nederlandstalige letteren en de vertaling in en uit het Nederlands van literair werk in de brede zin van het woord te ondersteunen. Zo wil het fonds bijdragen tot de verbetering van de sociaaleconomische positie van auteurs en vertalers. Het fonds werkt op basis van een beheersovereenkomst met de Vlaamse overheid.

In de missie wordt de opdracht vertaald als: 1. letteren helpen creëren en produceren 2. letteren helpen verspreiden 3. letteren helpen verspreiden in het buitenland 4. de letterensector versterken. Hiertoe verstrekt het VFL subsidies, informatie en documentatie. Het organiseert en financiert ook projecten, samenwerkingsplatforms en andere initiatieven in binnen- en buitenland, en het promoot Vlaamse literatuur over de grenzen. Kernbegrippen zijn kwaliteit, professionaliteit en diversiteit.

Het VFL heeft 28 subsidieregelingen bestemd voor auteurs en vertalers, uitgevers, organisatoren... Deze subsidies ondersteunen de auteurs zowel rechtstreeks (werkbeurzen, reisbeurzen, lezingen...) als onrechtstreeks (bijvoorbeeld steun aan literaire tijdschriften, wat leidt tot publicatiekansen voor auteurs). Op de website kun je het doel, de voorwaarden, de criteria en de aanvraagprocedures in detail raadplegen.

Het jaarbudget 2013 bedroeg 4,9 miljoen euro, waarvan 4,7 miljoen dotatie van de Vlaamse overheid en 0,2 miljoen eigen inkomsten. 72% ging naar subsidies, waarvan ruim 40% direct naar auteurs en vertalers, 4% naar projecten en 24% naar werkingskosten inclusief buitenlandwerking.

Voor meer toelichting bij de regelingen en hun voorwaarden (bv. inkomensgrenzen) verwijzen we naar de website www.vfl.be.

Beding van afwijzing van aansprakelijkheid

De inhoud van het Auteurshandboek is door de opstellers met de grootst mogelijke zorg samengesteld. Hoewel het onze bedoeling is om bijgewerkte en juiste informatie te verspreiden, kunnen we geen perfect resultaat garanderen. De Vlaamse Auteursvereniging aanvaardt geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke onjuistheden in het Auteurshandboek. De Vlaamse Auteursvereniging vzw kan niet verantwoordelijk gesteld worden voor schade op welke manier dan ook ontstaan door gebruik, onvolledigheid of onjuistheid van de aangeboden informatie in het Auteurshandboek. De informatie die wordt verstrekt heeft enkel een informatieve waarde en kan dus niet worden beschouwd als juridisch rechtsgeldig. Er kunnen geen rechten of plichten aan worden ontleend. Wanneer de Vlaamse Auteursvereniging verwittigd wordt van fouten of onvolledigheid van gegevens, dan zal zij onmiddellijk overgaan tot verbetering of aanvulling. Eventuele onjuistheden die aan de Vlaamse Auteursvereniging worden gesignaleerd, zal zij zo spoedig mogelijk verbeteren.

Ongeautoriseerd of oneigenlijk gebruik van de content of delen daarvan betekent inbreuk op intellectuele rechten. Alle inhoud in dit Auteurshandboek is eigendom van de Vlaamse Auteursvereniging. Het is niet toegestaan om (delen) van de inhoud te kopiëren, te wijzigen, te distribueren, te verspreiden of op andere wijze te gebruiken. Het is wel toegestaan om verwijzingen naar dit Auteurshandboek te verspreiden met bronvermelding.